

Dariescu (Alexandru Ioan Cuza Egyetem, Jászvásár/Iași) azt a folyamatot ismertette, melynek során a moldvai és havasalföldi ortodox metropolita joghatósága alól kikerültek a házassági ügyek, s a két fejedelemség egyesítését követően, az 1864-es bírósági szervezeti törvényben végleg a civil hatóságok hatáskörébe utalták őket (*Jurisdiction over Marriage in the Romanian Principalities: from the Ecclesiastical Court to the Secular Tribunal*).

Az áttekintésből szembetűnhet egyrészt az, hogy az ideai terítéken túlnyomó többségben voltak az újkori, sőt, kortárs jogtörténelmi témák; ókori vagy középkori tárgyról az előadások alig negyede szólt. Érzékelhető továbbá az Európa keleti feléről érkező résztvevők számának az utóbbi évek találkozásaihoz képesti jelentős növekedése: kelet és nyugat ezúttal nagyjából azonos létszámban képviseltette magát.³ Ez nyilván a helyszín földrajzi elhelyezkedésének is betudható; a németek ideai csekély szerepvállalása azonban így is meglepő. Az előadások nyelve tekintetében állandósulni látszik az angol túlsúly: idén 29 angol nyelvű referátum mellett mindössze 8 hangzott el németül (ebből is 4 magyar jogtörténészek részéről) és 3 franciául.

A jogtörténelmi diszciplína fontosságáról, a jogi oktatásban betöltött szerepéről korábban (pl. 2003-ban Budapesten, 2004-ben Varsóban) folytatott eszmecsere mára cselekvésbe fordult. A tavalyi Fórum résztvevői zürichi székhellyel a svájci jog szerint egyesületet alapítottak (*Association of Young Legal Historians – AYLH*), amely mostantól jogilag szervezett formában kívánja intézni a fiatal jogtörténészek éves konferenciájával és az ott elhangzott előadások publikálásával kapcsolatos teendőket. Az utóbbit a müncheni Martin Meidenbauer Kiadó is segíteni fogja, amely 2006-ban külön sorozatot indított a Fórum referátumainak kiadására (*Yearbook of Young Legal History – Jahrbuch Junge Rechtsgeschichte*). Az AYLH főszabályként minden, nem habilitált jogtörténész számára nyitott szervezet; a tagság a 20 euro éves tagdíj befizetésével jön létre. A közgyűlésre minden évben az aktuális találkozót követően kerül sor; az elnökséget a legutóbbi és a következő találkozó szervezői alkotják. A szervezet tervbe vette egy honlap létrehozását is,

amely nemcsak az éves konferenciáról szóló információkat fogja közvetíteni, hanem állandó fórumot is biztosítani kíván a kutatásokról szóló eszmecserehez.

Az ideai találkozó – a jelenlévők által is egyöntetűen megállapított – sikere nemcsak a fajsúlyos szakmai programnak köszönhető. Elvitathatatlan érdeme van benne a XIV. Fórum szervezőinek, Peres Zsuzsannának és Kovács Eszternek, s a munkájukat őszinte lelkesedéssel segítő számos kollégának, doktorandusznak, valamint az ügy iránt érdeklődő pécsi joghallgatóknak. Köszönet illeti őket azért is, mert a konferencia tudományos vonulata mellett nagy figyelmet szenteltek az Európa különböző vidékeiről érkezett vendégeket közösséggé formáló programoknak is. Így a Fórumot nemcsak a Pécs történelmi és kulturális emlékeit bemutató városnézés, hanem a villányi borvidék különlegességeit terítékre helyező borkóstoló (Kecskés Borospince, Villány), a tihanyi kirándulás és az azt követő balatonfüredi vacsora is emlékeztetése tette. Kissé fájó, hogy a rendezvény mindezek ellenére viszonylag kevés hazai fiatal jogtörténészt vonzott, holott kiváló alkalom lehetett volna számukra is a diszciplína európai vérkeringésébe való bekapcsolódásra. Erre legközelebb – ebben a formában – 2009-ben, várhatóan Firenzében kerülhet majd sor, vagy azt követően 2010-ben, a – Pécs és Essen mellett – éppen akkor Európa kulturális fővárosaként is szereplő Isztambulban.

Komáromi László

Jegyzetek

¹ A Fórumot 2003-ban Budapesten, a Pázmány Egyetem Jogi Karán, 2004-ben a Varsói Egyetemen, 2007-ben pedig Sevilleben tartották.

² A jelen ismertetés elkészültekor még mindig elérhető a konferencia weblapján: <http://euforum.law.pte.hu/>.

³ Magyarországról és Romániából 7-7, Hollandiából, Lengyelországból és Törökországból 4-4, Németországból, Belgiumból, Spanyolországból és Írországból 3-3, Ausztriából, Olaszországból és Horvátországból 2-2, az Egyesült Királyságból, Franciaországból, Oroszországból, Szlovákiából, Észtországból és Izraelből pedig 1-1 ifjú jogtörténész érkezett. Az országok szerinti csoportosítás azonban nem teljesen egyezik a résztvevők nemzetiség szerinti megoszlásával: többen hazájukon kívüli egyetem, illetve kutatóközpont kötelékébe tartozóként látogattak Magyarországra.

Mind egy doktori iskola, mind pedig egy tan-szék számára igen nagy öröm, ha egy doktorandusz vagy doktoranda komoly, minőségi munkát tesz le az asztalra. Különösen nagy öröm ez a jogtörténet területén, hiszen mára ez a terület jórészt kívül került a graduális és a doktori képzésben résztvevő hallgatók érdeklődési körén. Ez persze jórészt érthető, hiszen a régiek jogának és gondolkodásának mélyebb megismeréséhez, vizsgálatához képest egyéb, jóval „izgalmasabb” és esetleg napi közérdeklődésre is számot tartó témák adódnak. Mi több, ha egy tételes és egy modern jogi téma között

Komáromi László doktori értekezésének nyilvános vitájáról

öröklődő hallgató esetében a végleges választás nagyban függ a jelölt nyelvi kvalitásaitól: jogtörténetet művelni a klasszikus nyelvek (bizonyos) ismerete nélkül nehéz.

Komáromi László számára a Piarista Gimnáziumban folytatott tanulmányok biztosították többek között a klasszikus műveltség alapjait, amelyet utóbb a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán tovább mélyíthetett. Már egyetemi tanulmányai alatt megmutatkozott érdeklődése és érzéke a jogtörténet és a római jog iránt; az utóbbi diszciplínával foglalkozó tanszék munkájában már hallgatóként is komoly részt vállalt. Gradualis tanulmányai befejeztével jelentkezett a PPKE JÁK Doktori Iskolájába jogtörténeti témával, Zlinszky János professzor úr tudományos vezetése mellett. Disszertációjában a középkori magyar jogra gyakorolt bizánci hatások kutatására és kimutatására vállalkozott. A felmerült alapkérdés az, hogy vajon volt-e hatása a keleti birodalomnak a magyar államra és jogra, és, ha volt, milyen mértékben. A kitűzött cél elérése érdekében anyagot gyűjtött, kutatott, olvasott, konferenciákon vett részt és görögül tanult. A Nemzetközi Összehasonlító Jogtörténeti Kutatóiskolába elnyert egyéves ösztöndíja jelentősen hozzájárult az anyaggyűjtés sikeréhez. Mindezek eredményeképpen készítette el *A bizánci hatás kérdése a középkori magyar jogban és a magyarországi egyházjogban* című doktori értekezését, amelyet a szakmai közönség már a kutatóhelyi vitán is örömmel és elismeréssel fogadott, és amelynek nyilvános védésére 2008. február 6-án került sor a PPKE JÁK Dísztermében. A bíráló bizottság elnöke Szuromi Szabolcs Anzelm professzor, a két hivatalos bíráló Szabó Béla és Baán István professzor, a bizottság további két tagja pedig Földi András professzor és El Beheiri Nadja docens asszony volt. Mindannyian egyöntetű elismeréssel nyilatkoztak mind a dolgozatról, mind a jelölt szakmai felkészül-

ségéről. A bizottságban a kánonjogász, történész, jogtörténész és római jogász tagok mind-mind kicsit más szempontból közelítették meg az értekezést, és eltérő kritikai megjegyzéseket fűztek hozzá, összességében azonban akként foglaltak állást, hogy a jelölt a Szabó Béla professzor által „Zlinszky-féle sejtésként” aposztrofált kiindulási helyzetből konzekvensen és állhatatosan kutatta végig a témát, és kellő arányérzékkel elemezte az egyes, a vizsgálódás körébe vont kérdéseket. Minden felszólaló rámutatott arra, hogy a téma nehéz, mi több, embert próbáló, ugyanakkor ebben a témában ilyen átfogó munka még nem született, jóllehet az egyes részkérdések irodalma fellelhető, amelyek feldolgozása meg is történt. A kritikai megjegyzések kivétel nélkül jövőre mutatóak voltak, mintegy utat mutatva a további kutatásokhoz.

Bizonyos, hogy ez a dolgozat színesíti és árnyalja azt a képet, amely a középkori magyar állam és jog kutatása során eddig kialakult. Nyilvánvalóan a jelöltben is maradtak olyan kérdések, amelyek megválaszolására az adott munka keretei között nem vállalkozott/vállalkozhatott. Az elért eredmények kétségtelenül jól hasznosíthatók mind a további kutatások számára, mind pedig az oktatásban, legyen szó akár a középkori történettudomány vagy jogtörténet, de akár a római jog területéről.

A kutatóhelyi vita után Péter Orsolya tanszékvezető docens asszony a következő szavakkal gratulált a jelöltnek: Isten hozta a klubban. Eme gratuláció és köszöntés nyomán reméljük, hogy Komáromi László még nagyon hosszú ideig oszlopos tagja lehet/lesz a magyarországi jogtörténész szakmának.

Erdődy János

HÍREK

• 2008. április 24–26-án, Szekszárdon, a Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Karán **Jogi néprajzi, jogi kultúrtörténeti interdiszciplináris nemzetközi konferenciát** rendeztek az MTA Néprajzi Bizottsága, az MTA IX. Osztályának Jogtörténeti Albizottsága, a PTE ÁJK–BTK Holub József Joghistoriái és Kultúrtörténeti Műhelye, a Magyar Néprajzi Társaság, a Vásárhelyi Testamentum Alapítvány és a PTI Illyés Gyula Főiskolai Kara közös szervezésében. A konferencia *A jogi néprajz interdiszciplinaritása* című plenáris ülésén előadást tartott Mezey Barna (Szokásjog és jogszokás: szabályok a jog határán), Prof. Gernot Kocher (Rechtsarchäologie, Rechtliche Volkskunde und die österreichische Rechtsgeschichte), Varga Csaba (Jogelmélet – jogi néprajz, avagy a népszokásvizsgálatok teoretikus hozadéka), Kajtár

István (Jogi kultúrtörténeti szövegek a tradíció és a modern határán), H. Szilágyi István (Rokoni kapcsolatok – jogi etnográfia és jogi antropológia), Fleck Zoltán (Társadalmi gyakorlat és normák), Nagy Janka Teodóra (A jogi néprajz a hazai kutatások tükrében), a *Szokásnorma, jogszokás, törvény, jogi népszokás, jogi néphagyományok* című szekcióban Bánkiné Molnár Erzsébet (A szokásjog helye és szerepe a Jászkun Kerület organizált társadalmában), Petercsák Tivadar (A közbirtokosságok törvényi keretei), Gelencsér József (Tulajdonjelek a Káli-medencében a 20. század első felében), Tomisa Ilona (A szokásjog és a kánonjog alakulása a 16–17. századi katolikus egyházi forrásokban) és Csapó Csaba (A szegedi betyárperek), a *Jogi szimbólumok, processzualis jelképek* című szekcióban dr. Babják Ildikó (A barbár társadalmak szerződési szimbólumai), Nótári Tamás (Adalékok a római házasságkötés szimbolikájához), Selmeczi-Kovács Attila (A magyar országcímer szerepe a